

2. โอกาสและความท้าทายของประชาคมอาเซียน

2.1 ด้านการเมืองและความมั่นคง

โอกาส

1. ตลอดระยะเวลา 48 ปีที่ผ่านมา ความร่วมมือในกรอบต่างๆ ของอาเซียนมีส่วนช่วยส่งเสริมผลประโยชน์ทั้งด้านการเมือง ความมั่นคง และเศรษฐกิจของไทย โดยเฉพาะการสร้างควมไว้วางใจระหว่างประเทศสมาชิก การส่งเสริมสันติภาพและการแก้ไขปัญหาโดยสันติวิธีช่วยสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการส่งเสริมการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว ทำให้ไทยและประเทศสมาชิกอาเซียนอื่นๆ สามารถพัฒนาเศรษฐกิจได้อย่างต่อเนื่อง จนในปัจจุบัน หากรวมเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกอาเซียนทั้ง 10 ประเทศเข้าด้วยกันจะทำให้เป็นเศรษฐกิจที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับ 7 ของโลก และมีการคาดการณ์ว่าภายในปี ค.ศ. 2050 อาเซียนจะเป็นเศรษฐกิจที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับ 4 ของโลก

2. ในด้านการเมือง ความมุ่งประสงค์ของอาเซียนที่จะสร้างประชาคมที่อยู่บนพื้นฐานของกฎกติการวมทั้งการสร้างค่านิยมพื้นฐานร่วมกัน เช่น การเคารพหลักนิติธรรม การส่งเสริมธรรมาภิบาล การต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน และการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในภูมิภาค ส่งผลให้สังคมไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของไทยมีความตื่นตัวและต้องปรับตัวเพื่อขับเคลื่อนประเด็นเหล่านี้ในระดับชาติให้สอดคล้องกับการดำเนินงานในระดับภูมิภาคทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น มีระบบการตรวจสอบที่โปร่งใสเป็นธรรม ประชาชนได้รับการบริการที่ดีขึ้น รวมทั้งสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนได้รับการคุ้มครอง รวมทั้งมีการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสต่างๆ เช่น เด็ก และคนพิการ โดยมีคณะกรรมการสิทธิระหว่างรัฐบาลอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights – AICHR) เป็นกลไกสำคัญ ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในภูมิภาค

3. ในด้านความมั่นคง ไทยใช้ประโยชน์จากความร่วมมือภายใต้กรอบต่างๆ ของอาเซียนเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของไทย ทั้งความมั่นคงในรูปแบบเดิมและรูปแบบใหม่ เช่น ความร่วมมือเรื่อง **การลด และไม่แพร่ขยายอาวุธ** ตลอดจนการ**เก็บกู้ทุ่นระเบิด** ช่วยให้คนไทยโดยเฉพาะผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ชายแดน มีความปลอดภัยในการดำรงชีวิตมากขึ้น ความร่วมมือด้านการ**บริหารจัดการชายแดน**ช่วย ป้องกันปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติที่อาจเพิ่ม มากขึ้นจากการพัฒนาเส้นทางคมนาคมในภูมิภาค ความร่วมมือด้านการ**ต่อต้านยาเสพติด**ช่วยให้สังคมไทยมีความปลอดภัยและช่วยสร้างภูมิคุ้มกันให้คนไทยห่างไกลจากยาเสพติด ความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหา**การโยกย้ายถิ่นฐานอย่างไม่ปกติ**ช่วยให้มีการแก้ไข ปัญหาอย่างเป็นระบบและป้องกันไม่ให้ไทยต้องแบกรับภาระผู้อพยพจากประเทศอื่นๆ ในภูมิภาค ความร่วมมือด้าน**ความมั่นคงทางทะเล**ช่วยคุ้มครองและเสริมสร้างความปลอดภัยให้กับเส้นทางเดินเรือ ที่สำคัญในภูมิภาคซึ่งภาคเอกชนของไทยใช้ในการลำเลียงขนส่งสินค้า รวมทั้งความร่วมมือ**ด้านกงสุล** ของอาเซียนยังช่วยให้คนไทยที่ไปตกทุกข์ได้ยากในประเทศที่ไม่มีสถานเอกอัครราชทูตหรือสถานกงสุลใหญ่ ของไทยตั้งอยู่สามารถได้รับความช่วยเหลือจากประเทศสมาชิกอาเซียนอื่นๆ ด้วย

4. นอกจากนี้ อาเซียนยังช่วยเสริมสร้างความร่วมมือระหว่าง**ทหารและพลเรือน**เพื่อให้สามารถให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัยในกรณีที่เกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติได้อย่างรวดเร็ว เพิ่มประสิทธิภาพในการค้นหาและกู้ภัยทางทะเล รวมทั้งสามารถบริหารจัดการอุบัติเหตุต่างๆ เช่น กรณีที่เกิดน้ำมันรั่วไหลในทะเล

หรือการรั่วไหลของสารเคมีต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้ โดยผ่านการฝึกซ้อมของประเทศสมาชิกทั้งในกรอบการประชุมรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียนและการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในเอเชียและแปซิฟิก (ASEAN Regional Forum – ARF)

ความท้าทาย

1. **ความสัมพันธ์ระหว่างมหาอำนาจ**ในภูมิภาคยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สภาพแวดล้อมทางภูมิรัฐศาสตร์มีความเปราะบาง โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ และจีน รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และเกาหลีเหนือ ซึ่งยังคงมีข้อพิพาทอันเนื่องมาจากการอ้างกรรมสิทธิ์เหนือพื้นที่ทับซ้อนทางทะเลและความขัดแย้งทางประวัติศาสตร์ สถานการณ์ทั้งใน**ทะเลจีนใต้และคาบสมุทรเกาหลี** จึงเป็นประเด็นท้าทายด้านความมั่นคงที่สำคัญของภูมิภาคความสามารถของอาเซียนในการบริหารจัดการความขัดแย้งดังกล่าวจะส่งผลกระทบโดยตรงต่อการเสริมสร้างบทบาทนำหรือ **ความเป็นแกนกลางของอาเซียน (ASEAN centrality) ในโครงสร้างสถาปัตยกรรมด้านความมั่นคงในภูมิภาค (regional security architecture)**

2. ในขณะเดียวกัน ประเทศในภูมิภาคกำลังเผชิญกับ**ปัญหาท้าทายด้านความมั่นคงรูปแบบใหม่** โดยเฉพาะเมื่อภูมิภาคมีบูรณาการมากขึ้น มีการเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคม และมีการอำนวยความสะดวกในการข้ามแดนของคน ยานพาหนะ และสินค้าระหว่างกัน จึงอาจเป็นช่องทางให้กลุ่มอาชญากรรมข้ามชาติฉกฉวยประโยชน์ในการลักลอบประกอบอาชญากรรม ทั้งการค้ายาเสพติด การค้ามนุษย์ การลักลอบเข้าเมืองผิดกฎหมาย การลักลอบค้าสัตว์ป่าและพันธุ์พืช ไทยในฐานะที่เป็นประเทศที่มีพรมแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียนถึง 4 ประเทศ จึงจำเป็นต้องส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนเพื่อเสริมสร้าง**ระบบบริหารจัดการชายแดนที่เข้มแข็งและสร้างความสมดุลระหว่างการอำนวยความสะดวกในการข้ามแดนกับการเสริมสร้างความมั่นคงบริเวณชายแดน**เพื่อรองรับผลกระทบจากบูรณาการและการเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมในภูมิภาค

3. นอกจากนี้ การเคลื่อนย้ายคน ยานพาหนะและสินค้า อาจส่ง**ผลกระทบด้านสาธารณสุขต่อไทย** โดยเฉพาะการแพร่ระบาดของโรคติดต่อข้ามแดน เช่น SARS MERS-CoV และโรคเท้าช้าง รวมทั้งการที่นักท่องเที่ยวและคนไทยในพื้นที่ชายแดนนิยมซื้อยาที่ไม่ได้มาตรฐานจากประเทศเพื่อนบ้าน อาจส่งผลให้ เชื้อโรคเกิดการดื้อยาและเป็นปัญหาด้านสาธารณสุขของไทยในระยะยาว

4. **การโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติ** โดยเฉพาะในมหาสมุทรอินเดียเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อไทยและประเทศในภูมิภาค ไทยและประเทศสมาชิกอาเซียนจึงจำเป็นต้องเสริมสร้างความร่วมมือกับทั้งประเทศต้นทาง ประเทศทางผ่าน และประเทศปลายทาง รวมทั้งประชาคมระหว่างประเทศ เพื่อแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืนและครอบคลุมทุกมิติ ทั้งการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมแก่ผู้ได้รับผลกระทบ การป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ รวมทั้งการแก้ไขปัญหาที่ต้นเหตุบนพื้นฐานของ**ความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างประเทศ (international burden sharing)**

*****

กองการเมืองและความมั่นคง
กรมอาเซียน
พฤศจิกายน 2558